

Posudek oponenta disertační práce

Autorka: Mgr. Monika Kadrnožková

Obor: Pedagogika

Název práce: Jak vedení výběrových základních škol přiděluje učitele do tříd?

Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy

Autorka si zvolila téma, kterému v českém pedagogickém výzkumu dosud byla věnována jen malá pozornost. Přitom se jedná o téma důležité především v tom smyslu, že naznačuje, jak různě je přístupováno ke spravedlivosti ve vzdělávání. M. Kadrnožková se tématu věnovala již v diplomové práci (ještě pod dívčím jménem Boušková), což naznačuje, že její zájem v této oblasti je dlouhodobý a soustředěný. V disertační práci prohloubila především výzkumnou a metodologickou část problematiky přidělování učitelů do tříd. Projevilo se to především v tom, že disertační práce má převážně empirický charakter.

Souvislé teoretické reflexi je v podstatě věnována pouze první kapitola disertační práce. Na první pohled by se to mohlo zdát málo, po seznámení s celým textem práce lze konstatovat, že s dalšími odkazy na teoretické poznatky se setkáváme při interpretaci výzkumných zjištění, jak je to v kvalitativním výzkumném přístupu obvyklé, možné a smysluplné. Je to dáno i tím, že ucelené teoretické a empirické studie tohoto fenoménu jsou spíše výjimečné, a to nejen v domácím, nýbrž i zahraničním kontextu. Je tak logické, že až analýza výzkumných zjištění nasměrovala autorku práce do dalších teoretických perspektiv. Vstupní teoretická východiska autorka strukturuje do konceptů *diferenciace žáků*, *řízení školy* a *pedagogické znalosti a dovednosti učitele*. Tento konceptuální rámec předznamenává účastníky výzkumu. Vedle osobností ředitelů odpovědných za konečné rozhodnutí – přidělení konkrétního učitele ke konkrétní třídě – také názory a postoje samotných učitelů až k žákům, kteří sice do rozhodovacího procesu přímo nevstupují, jejichž potřebami se však o to více argumentuje.

Autorka formulovala základní výzkumnou otázku takto: *Jakým způsobem ředitelé a vedení výběrových ZŠ rozhodují o přidělování učitelů do diferencovaných typů tříd?* Hlavní výzkumná otázka byla rozdělena do pěti specifických výzkumných otázek. Poslední z nich: *Jak vnímají své přiřazení učitelé?* s hlavní VO souvisí, ale mohla být více propojena s rozhodovacím procesem např. *jak učitelé ovlivňují* nebo *jak učitelé vstupují do procesu přidělování ...* Při výzkumu se ukázalo, že někde jsou do procesu rozhodování zapojováni, jinde nikoli.

Metodologie výzkumu je popsána poměrně obsírně. Chtěl bych vyzvednout autorčin pokus o reflexi vlastní subjektivity a objasnění epistemologické perspektivy, což není v disertačních pracích (a někdy i článcích v odborných časopisech) zcela obvyklé. Volbu vícečetné případové studie považuji za adekvátní zkoumanému tématu. Řekl bych, že se jedná v podstatě o deskriptivní případovou studii s některými přesahy do explanace. To odpovídá i pojetí tzv.

subtilního realismu, kterou zastává vícero kvalitativních metodologů (Yin; Miles & Huberman; Maxwell). Rámcem jednotlivých případů byla pro autorku škola, i když jádrem případu byl spíše ustálený způsob přidělování učitelů na dané škole. Škola tvořila pro každý případ jasně ohraničený kontext. Volba dalších škol probíhala podle různých kritérií. Oceňuji, že k volbě dalšího případu autorka postoupila až po analýze dat z předchozí školy.

Prezentace výzkumných zjištění je velmi zevrubná a tvoří převážnou část obsahu disertační práce. Autorka nejprve popsala nejprve jednotlivé případy a poté přistoupila k analýze napříč všemi případy. V empirickém výzkumu se podařilo nashromáždit obdivuhodné množství dat především textového charakteru. Všechny rozhovory s účastníky výzkumu byly transkribovány a systematicky označeny, což velmi pomohlo při označování mluvčích za autentickými citacemi. Popis výsledků na jednotlivých školách zpřehledňují schémata. Tento postup vychází z metodologie zakotvené teorie a je inspirován tzv. paradigmatickým modelem, který vzniká jako výstup axiálního kódování „na ose“ příčina – jev – důsledky, včetně vymezení kontextu a intervenujících proměnných. Detailní popisy jednotlivých případů ukazují, jak rozsáhlé a pracné je zpracování kvalitativních dat. Menší rozsah je věnován zjištěním napříč případy, která by mohla naznačovat určitá analytická zobecnění. Za cenný považuji shrnující model přidělování učitelů na zkoumaných školách obr. 43 na str. 192.

Oceňuji respektování etické dimenze výzkumu. Autorka v zájmu uchování anonymity účastníků změnila názvy škol, všech účastníků a dobře promyslela, jaké informace o školách by mohly vést k její možné identifikaci.

Práce je napsána čtivým a srozumitelným jazykem. Jazykové nedostatky se prakticky nevyskytují. Občasné překlepy např. s. 165 „druhostupňový učitel“ jsou spíše výjimkou potvrzující pravidlo. K přehlednosti přispívají i častá a kvalitně zpracovaná schémata a tabulky.

Otázky k obhajobě:

1. Jaké výsledky svého výzkumu považujete za nejcennější?
2. Co Vám při výzkumu činilo největší problémy?
3. S jakou částí své disertační práce jste spokojená a proč?
4. Jak byste přidělovala učitele do tříd, kdybyste byla v roli ředitelky?

Závěr:

Autorka prokázala v disertační práci schopnost samostatné vědecké práce v oboru pedagogika. Práce splňuje všechny standardní požadavky kladené na disertační práce v oboru. Doporučuji práci k obhajobě a navrhuji hodnocení prospěla.

3. února 2019

PhDr. Karel Starý, Ph.D.